

درس سوم (پنجره ای به روشنایی)

گروه معارف اسلامی استان آذربایجان شرقی

هدف کلی درس: مقایسه دیدگاه‌ها درباره مرگ و تشخیص مزیت‌ها و برتری‌های دیدگاه توحیدی و ثمرات آن

انتظارات از یادگیری:

- 1- در مواجهه با مرگ، دو دیدگاه مطرح هست آنها را بیان کند
- 2 دیدگاهی که می‌گوید که مرگ پایان زندگی است با استدلال توضیح دهد
- 3- دیدگاه دیگر می‌گوید که مرگ آغاز حیات برتر است با استدلال توضیح دهد
- 4- پیامدهایی هر دو دیدگاه در زندگی انسان بررسی کند
- 5- زیان اخلاقی و اجتماعی دنیای امروز با غفلت از جهان آخرت، را بررسی کند و پیامد و نتایج آن را توضیح دهد

ورودیه درس:

در درس اول اشاره شد که **جهان و تمام مخلوقات**، آفرینشی هدفمند دارند و در اصطلاح قرآن به «حق» آفریده شده اند. چون خداوند حکیم است، از کار باطل و بیهوده مبرا است.

هدف هر موجودی با استعدادها و توانایی‌های آن متناسب است.

انسان هم از این قاعده مستثنی نیست یعنی خداوند او را نه برای لهو و لعب بلکه برای هدف بزرگی خلق کرده و توانایی و استعداد رسیدن به آن هدف را در وجود او قرار داده است.

انسان با سایر موجودات سه تفاوت اساسی دارد که موجب می‌شود هدف او از آفریتنش متفاوت با سایر موجودات باشد.

این تفاوتها عبارت بودند از:

الف) انسان بر خلاف سایر موجودات، موجودی مختار است و هدفش را خود انتخاب می‌کند.

ب) انسان دارای استعدادهای نامحدود مادی و معنوی است.

ج) انسان بی‌نهایت طلب است و با رسیدن به هدفی متوقف نمی‌شود.

انسانها به دلیل تفاوت در نگرش‌ها دارای اهداف متفاوتی هستند.

اهداف انسان متفاوت و بسیار زیاد اما عمرش محدود است. پس باید اهدافش را دسته بندی کند تا بتواند متناسب اهمیت هدفها به آنها بپردازد. برای این کار نیازمند معیار است. این معیار کتاب قرآن است.

بر اساس آیات قرآن کریم اصلی ترین و عالی ترین هدف انسان **تقرب به خداست** که با تلاش برای رسیدن به آن، هم به **استعداد های متنوع** انسان پاسخ شایسته داده می شود و هم **میل بی نهایت طلبی انسان** ارضا می گردد. تقرب به خدا **تقرب حقیقی و معنوی و مکانتی است نه جسمی و مکانی.**

در درس دوم با برخی از توانمندیهای انسان که او را در رسیدن به این هدف و سایر اهدافش یاری می کند و در حقیقت سرما یه های رشد اوست آشنا شدیم. همچنین موانع رشد او را بررسی کردیم.

خود ارزیابی :

- 1- استفاده از سرمایه هایی که خداوند در اختیار ما قرار داده محدود است یا نامحدود ؟ چرا ؟
 - 2- خداوند متعال برای اینکه انسان بتواند در مسیر رشد و کمال خود حرکت کند و به هدف خلقت دست یابد چه چیزهایی را در اختیارش قرار داده است ؟ توضیح دهید
 - 3- سرمایه های وجود انسان را فقط نام برید
 - 4- چرا هدف و مسیر انسان باید متفاوت از حیوانات و گیاهان باشد
- دو دیدگاه متفاوت درباره سرنوشت انسان پس از مرگ وجود دارد:

دیدگاه اول اعتقاد به معاد

صاحب این عقیده معتقد است که انسان علاوه بر بعد جسمی ، دارای بعد روحی و غیر مادی است. پس انسان دارای دو بعد است:

بعد جسمی: جسم انسان به حکم ماده بودن مانند سایر اجسام دائم در حال تجزیه و تحلیل است و سرانجام فرسوده و متلاشی می شود.

بعد غیر مادی : دچار تجزیه و تحلیل و فرسایش نمی شود و از بین نمی رود بلکه پس از مرگ انسان زنده می ماند و به حیاتش ادامه می دهد.

قرآن کریم در آیات مربوط به آفرینش انسان به این نکات مهم اشاره فرموده است و **تمام انبیای الهی** براین باورند که دنیا فرصت کوتاهی برای رشد دادن استعدادها و جمع آوری توشه برای زندگی جاویدان پس از مرگ است.

رسول خدا در این باره میفرماید:

برای نابودی و فنا خلق نشده اید، بلکه برای **بقا** آفریده شده اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر، منتقل می شوید.

پس بر اساس حدیث رسول خدا(ص) **دنیا محل گذر است** و جهان پس از مرگ فقط انتقال دهنده ی انسان است از این ار فانی به آن جهان باقی.

پس انسان باهوش کسی است که خود را هر چه بهتر برای مرگ آماده کند.

در دیدگاه قرآن کریم که معتقدان به جهان پس از مرگ و معاد آن را پذیرفته اند، دنیا مانند خواب گذرا و کوتاه و زندگی حقیقی همان زندگی در جهان آخرت است.

پیامبر(ص) می فرماید:

الناس نيام ، فاذا ماتوا، انتبهوا یعنی مردم [در این دنیا] در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار میشوند.

پیام: به وجود جهان پس از مرگ و وسعت توانایی های انسان در آن جهان است.

وما هذه الحياء الدنيا ← این زندگی دنیا،

الا لهو ولعب ← جز سرگرمی و بازی نیست

وان الدار الآخرة ← و سرای آخرت،

لهي الحيوان ← زندگی حقیقی است.

لو كانوا يعلمون ← اگر می دانستند.

پیام :

1- انسان پس از مرگ نیست و نابود نمی شود، بلکه زندگی حقیقی می یابد.

2- زندگی دنیا در مقابل زندگی پس از مرگ، سرگرمی و بازیچه و بی ارزش است.

3- بسیاری از انسان ها از ویژگی های یاد شده ی برای دنیا و جهان پس از مرگ غافل و جاهلند.

خود ارزیابی:

5- از پرسش های فراگیری که در طول تاریخ ، ذهن عموم انسان ها را به خود مشغول کرده است چیست ؟ چرا؟

6- چه زمانی داستان زندگی انسان پایان اندوهناک دارد ؟ بنویسید

7- از پرسش های فراگیری که در طول تاریخ ، ذهن عموم انسان ها را به خود مشغول کرده است چیست ؟

8- دقت در آیات مربوط به آفرینش انسان نشان می دهد که انسان دارای چند بعد است . بنویسید

آثار اعتقاد به وجود جهان پس از مرگ(معاد)

پذیرفتن جهانی حقیقی و همیشگی پس از مرگ آثار زیر را دارد:

الف (زندگی از بن بست بیرون می آید .

ب) پنجره امید و روشنایی به سوی انسان باز میشود .

ج) شور و انگیزه و نشاط فعالیت و کار زندگی را فرا میگیرد

من آمن بالله وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ← کسی که به خدا و جهان آخرت ایمان بیاورد

وَعَمَلٍ صَالِحًا ← و کار شایسته ای انجام دهد

فَلَاخَوْفَ عَلَيْهِمْ ← پس هیچ ترسی بر آنان نیست

وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ← و آنان غمگین نمی شوند.

پیام :

1- اعتقاد به توحید یعنی یگانگی خدا در کنار پذیرش جهان پس از مرگ و انجام عمل صالح تمام حزن و اندوه و ترس انسان را از بین می برد. ترس از نتیجه ی کارهای گذشته و غم و نگرانی اتفاقات آینده.

2- اعتقاد حقیقی به خدا و پذیرش جهان پس از مرگ و تلاش برای آمادگی هر چه بهتر برای آن را در پی دارد.

3- ایمان به توحید و معاد به شرط انجام عمل صالح، نجات بخش انسان است و هر کدام بدون دیگری نتیجه ی مطلوب نخواهد داشت.

4- انسان به طور طبیعی به فکر آینده ی خویش و نگران چگونگی آن است. آیه ی فوق به دغدغه ی طبیعی انسان پاسخ می دهد و ایمان واقعی به خدا و معاد و انجام کارهای نیک را عامل رفع این نگرانی ها معرفی می کند.

ب) معتقدان به معاد و زندگی ابدی جهان آخرت، از مرگ نمی ترسند. چون از نگاه آنان مرگ نابودی نیست،

بلکه انتقال به زندگی جاویدان است.

ترسیدن معتقدان به معاد و خداپرستان از مرگ به این معنا نیست که آنان آرزوی مرگ می کنند، بلکه آنان از خداوند عمر طولانی می خواهند تا بتوانند در این جهان با تلاش در راه خدا و خدمت به انسان ها، زمینه رشد خود را فراهم آورند تا بتوانند با اندوخته های کاملتر خدا را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند.

نمونه ی اعلاى این نگرش در زندگانی امام حسین (علیه السلام) نمایان است که شهادت و فدا کردن تمام اهل بیتش را در راه خدا به زندگی رذیلانه در سایه ی بیعت با یزید ترجیح داد و در میدان نبرد فرمود:

«من مرگ را جز سعادت، و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی بینم.»

هم چنین امام حسین (علیه السلام) خطاب به یاران خود نیز فرمود:

مرگ چیزی نیست مگر پلی که شما را از ساحل سختی ها به ساحل سعادت و کرامت و بهشت های پهناور

و نعمت های جاوید عبور می دهد. پس کدام یک از شما کراهت دارد که از زندان به قصر منتقل شود؟

۲- انکار معاد

نگرش دیگر درباره ی سرنوشت انسان پس از مرگ انکار زندگی و حیات بعد از مرگ است. طرف داران این عقیده بر این باورند که انسان با مرگ نیست و نابود می شود و از بین می رود. علت این باور، این است که آنان انسان را فقط موجود مادی می شناسند و برای او هیچ بعد معنوی قائل نیستند.

وقالوا ماهیَ الْآحْيَاتِنَا الدنیا
وَمَوْتٌ وَنَحِیْ
[کافران] گفتند: زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست
همواره [گروهی از ما] میمیریم و [گروهی] زنده میشویم
وَمَا یَهْلِکُنَا إِلَّا الدهرُ
وَمَا لَهُمْ بِذَٰلِکَ مِنْ عِلْمٍ
و ما را فقط گذشت روزگار نابود می کند.
البته این سخن را از روی علم نمی گویند
ان هم الا یظنون
بلکه فقط ظن و خیال آنان است.
پیام آیات :

1- این ایه اعتقاد منکرین معاد را بیان می کند.

2- منکرین معاد روزگار را عامل پیدایش و مرگ انسان می دانند.

3- قرآن کریم در این آیه عقیده منکران معاد را باطل می شمرد و دلیل ابطال و پوچی آن را جهل و بدون علم بدون آنان و پیروی کردنشان از ظن و گمان معرفی می کند.

مسئله معاد و سرنوشت انسان پس از مرگ باید بر پایه ی علم باشد و ظن و گمان نمی تواند انسان را به اعتقاد محکم و قطعی برساند و موجب **رستگاری** او شود.

آثار انکار معاد

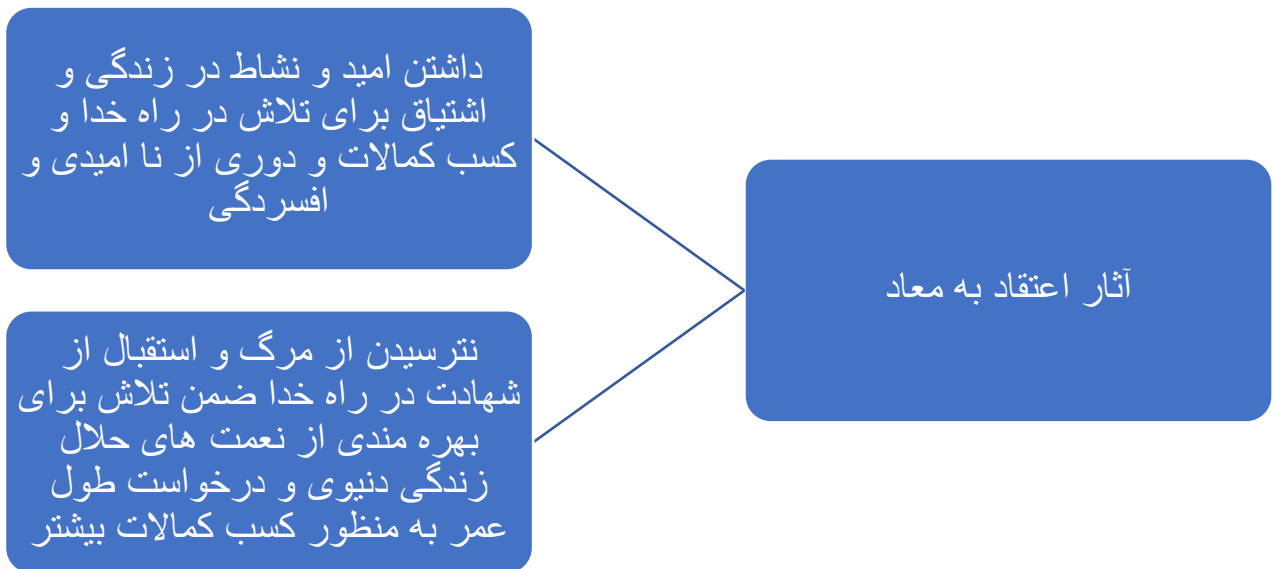
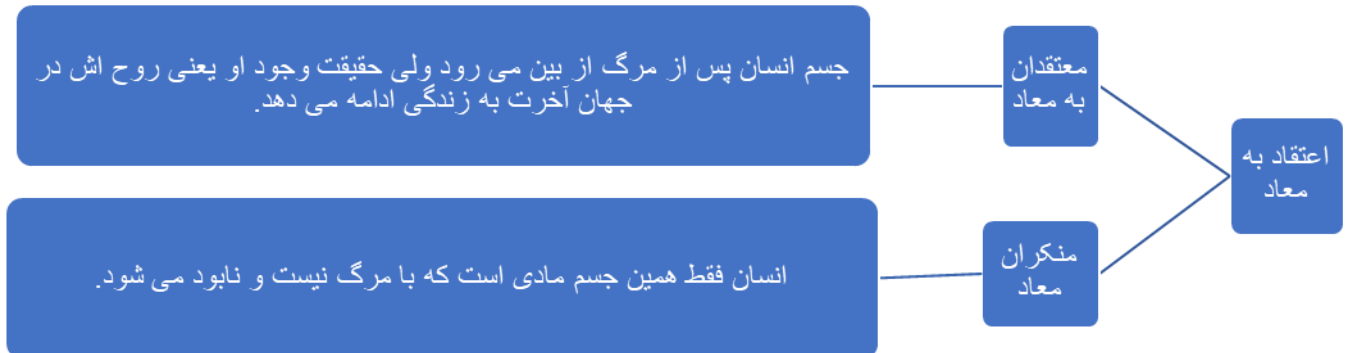
انسانی های که پایان زندگیش را به دنیا ختم می کند و نیستی و نابودی را فرجام کارش معرفی می نماید **دو دسته می شوند:**

دسته ای می کوشد راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را پیش بگیرد و خود را به هرکاری سرگرم سازد تا آینده ً تلخی را که در انتظار دارد، فراموش کند.

نتیجه ی این تلاش این است که روز به روز در باتلاق فساد و آلودگی ها فرو می رود و هر روز بیشتر از به آلودگی های روحی و اخلاقی دچار می گردد.

دسته دیگر کسانی هستند که نمی توانند فکر مرگ را از ذهن و تفکراتشان دور کنند. فکر اینکه زندگی دو روزه ی دنیا پایان می یابد و دیر یا زود باید بمیرند و از بین بروند، این زندگی را نیز به کامشان تلخ کرده آنان را از دنیا بیزار می کرد. در نتیجه

نمودار درس

میل به جاودانگی و بی نهایت طبی انسان
ارضا نمی شود و او مجبور است خود را
به غفلت بزند تا به مرگ فکر نکند و به این
طریق خود را هر چه بیشتر به دنیا و لذت
هایش مشغول می کند و هر روز بیشتر
در گمراهی و فساد فرو می رود.

نمی تواند به مرگ فکر نکند و با فکر
نابودی پس از مرگ به افسردگی و
پریشان حالی مبتلا می گردد.

آثار انکار معاد

پاسخ های فعالیت کلاسی

9- آیا گروهی که راه بی توجهی و غفلت از مرگ را پیش می گیرند، شیوه درستی را انتخاب کرده اند؟ چرا؟

نه خیر. چون با غفلت آنان، مرگ از آنان دفع نمی شود و نمی توانند خود را در دنیا جاودانه کنند. خواه یا ناخواه مرگ فرا می رسد و در صورت غفلت از آن، فرصت رشد و توبه و اصلاح از دست می رود.

2- با دقت در جریانات و اتفاقات پیرامون خود، برخی از اعمال و رفتارهایی که ناشی از فراموشی و غفلت از آخرت است را بیان کنید. تمام گناهان فردی و اجتماعی که در جوامع پیروان ادیان الهی مثل مسلمانان، مسیحیان و یهودیان صورت می گیرد ناشی از فراموشی آخرت است.

اندیشه و تحقیق:

1- چرا برخی از افراد با اینکه میگویند آخرت را قبول دارند، در زندگی خود به گونه ای عمل میکنند که گویی آخرتی در پیش نیست؟

پاسخ: کسانی بر حسب عادت یا تقلید یا صرفاً به لحاظ نظری پذیرفته باشند که آخرتی هست اما در عمل، پایبندی چندانی به آن نداشته باشند و اهل گناه و فساد باشند. اینان در حقیقت دارای ایمان قوی نیستند و معاد را صرفاً به زبان یا حداکثر در اندیشه قبول دارند و قلباً به آن نگریده‌اند.

2- آیا توجه به آخرت، لزوماً بی توجهی به دنیا و عقب ماندگی را در پی دارد؟

پاسخ: اعتقاد به آخرت نه تنها سبب عقب ماندگی نیست، بلکه باعث تصحیح زندگی و در پیش گرفتن اخلاق الهی می شود

3- چرا منکرین معاد، مرگ را باعث نابودی آدمی میدانند؟ شما چه پاسخی به آنها می‌دهید؟

پاسخ : دانش آموزان عزیز بعد از یاد گیری درس حتما اسخ این سوال را خواهید داد

سوالات :

- 1- با توجه به آیه شریفه «وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِیَ الْحَیَوَانُ لَوْ كَانُوا یَعْلَمُونَ» (عنکبوت/64) تفاوت دنیا و آخرت چیست؟
- 2- حدیث شریف «الْأَنْسُ نِیَامٌ، فَإِذَا مَاتُوا، انْتَبَهُوا» «مردم در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می شوند.» به چه موضوعی اشاره دارد؟
- 3- از پرسش های فراگیری که در طول تاریخ، ذهن عموم انسا نها را به خود مشغول کرده است چیست ؟
- 4- خداپرستان آن گاه که حیات این دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خدا ضروری باشد .چه اقدامی انجام می دهند؟
- 5- آیا توجه به آخرت، لزوما بی توجهی به دنیا و عقب ماندگی را در پی دارد؟
- 6- اعتقاد به پایان هستی با مرگ عملاً چه تاثیری در زندگی انسان می گذارد ؟
- 7- چرا برخی از افراد با اینکه می گویند آخرت را قبول دارند، در زندگی خود به گونه ای عمل می کنند که گویی آخرتی در پیش نیست؟